

Et forsvar for kitsch

av Jan-Ove Tuv

*Redigert versjon av innlegg i paneldebatt på «Kitschens Dag»
i Tønsberg 20. mai 1999*

Høsten 1997 åpnet Jan Sæther, nåværende professor for det figurative maleri på Kunstakademiet i Oslo, ufrivillig opp for Nerdrums interesse for kitsch ved å uttale at det viktigste for en figurativ maler var å holde seg unna kitsch. I Sæthers uttalelser kjente Odd Nerdrum igjen den kritikken han med andre klassisk-figurative malere var blitt utsatt for. Da han leste Hermann Brochs etter hvert så beryktede essay om kitsch «Det onde i kunstens verdisystem» fra 1933, fikk han bekreftet at den kritikken han selv har blitt utsatt for, var den samme Broch rettet mot kitsch. Den endelige betroelsen av at han selv var en kitschmaler kom i form av en tale ved åpningen av hans egen retrospektiv-utstilling på Astrup-Fearnley Museet, Oslo i 1998. Og det ble latterliggjort, mer eller mindre morsomt av Kjetil Rolness, mer seriøst av Lotte Sandberg i en artikkel i *Aftenposten* den 25.9.1998 hvor Odd Nerdrum plutselig er blitt en moderne maler – senere kritiserer hun den «sentimentale stilen» i Nerdrums bilder i beste Broch-ånd.

I det følgende vil jeg gjøre rede for det jeg anser for å være kitsch-begrepets seks viktigste aspekter utfra hvordan kitsch er blitt beskrevet i den litteraturen jeg har lest og refererer til i denne artikkelen. Mitt formål er å vise at hvis man forstår disse trekkene som konstituerer kitsch-begrepet positivt, vil man skjønne hvorfor «kitsch» nødvendigvis vil være det korrekte navn på klassisk figurasjon i vår tid:

1. Tomas Kulka setter opp kriteriet «det umiddelbart gjenkjennelige» i sin bok *Kitsch and Art*.¹ Et menneske skal alltid være gjenkjennelig, huden skal være troverdig, det skal være sanselige, tilstedeværende mennesker. Den lave kitsch vil bare kunne ha den hudlige fornemmelsen i skiftende grad – det er når et figurativt maleri ikke engang har den hudlige tilstedeværelse at det blir latterlig.

2. Det at motivet skal være uanstrengt gjenkjennbart gjør derfor håndverket til den viktigste forutsetning for kitsch, noe de forskjellige kitsch-kritikerne også innrømmer. Kulka mener at kitsch per definisjon er dårlig, men all logikk tilsier at når noe kan males dårlig, snakker vi allerede om kvalitetskriterier. En slett malt gråtende gutt vil en

Harald Sohlberg: Vinternatt i Rondane, 1914. 160 x 180 cm Nasjonalgalleriet, Oslo.

dyktigere maler kunne gjøre mer levende – men det blir ikke kunst av den grunn!

3. Som en naturlig konsekvens av å ville lære det malertekniske vil en kitschmaler være opptatt av å lære av de gamle mestre, noe Greenberg beskriver som å «suge livsblodet ut av tidligere kulturer». ² Broch ga meg det siste, ugjendrivelige beviset på at jeg er kitsch da jeg leste hans moralske krav til kunsten: «Du skal verken helt eller delvis etterligne andre kunstverk, i så fall produserer du kitsch». ³

4. Kitsch er aldri ironisk! Derfor blir den også lett sett på som patetisk. Den høye eller transcendent kitsch bestreber seg på å gi mennesket en verdighet – ikke å vise hvor håpløst det kan se ut. I sitt

¹ Tomas Kulka: *Kitsch and art*, University Park 1996, s. 33

² C. Greenberg: "Avantgarde and kitsch", *Art and Culture*, Beacon Press 1965, s. 10

³ Hermann Broch: *Kitsch og kunst, Cappelen's populære skrifter* 1992, s. 14